

De keizer heeft
helemaal geen kleren
aan!

Van Emmen tot Cadier en Keer:
vijftig jaar in het onderwijs

René Westra

Schrijver: René Westra

Coverontwerp: Jorið den Herder en Jelmer Sneekes

ISBN: 9789464355796

© René Westra

Inhoud

Voorwoord	7
Een nare droom	9
Op weg naar het leraarschap	11
De eerste (gouden) jaren	20
De onderwijswereld wordt groter	50
De kentering	67
Onderwijsvernieuwingen	71
De keizer heeft helemaal geen kleren aan!	86
Mooie jaren als ondernemer en in het voortgezet speciaal onderwijs (vso)	103
Nawoord	114

Voorwoord

In dit boek beschrijf ik mijn ervaringen in het onderwijs, waarbij ik begon als invaldocent voor het vak biologie in 1970 op een middelbare school in Emmen en eindigde in 2020 als voorzitter bij de mondelinge staatsexamens op een vso-school in Cadier en Keer. Daarbij gaat het over mijn persoonlijke belevenissen in die periode van vijftig jaar, maar ook over meer algemene onderwerpen. Dan denk ik aan de vrijwel continue stroom aan allerlei vernieuwingen die in die periode voorbij kwamen en de veranderingen in het vak van docent. Maar ook aan de groeiende invloed op het onderwijs van allerlei bureaus die hun ideeën over onderwijs met veel tamtam aan de man proberen te brengen.

Voor de omslag heb ik hulp gehad van mijn kleindochter Jorië voor het maken van de tekening en mijn kleinzoon Jelmer voor de layout.

De docenten Lisa Oskamp en Cees Wagemans hebben kritisch commentaar geleverd op de tekst.

Niet alles wat beschreven staat is letterlijk zo gebeurd. In een boek mag je naar mijn mening ook best wat fantasie toevoegen aan de werkelijkheid en zoals Ellen, mijn lieve vrouw, vaak zei: “René, bij jou liggen ‘Dichtung und Wahrheit’ altijd heel dicht bij elkaar. Jij bent mijn baron von Münchhausen.”

Een nare droom

“Kunnen wij zo nog even babbelen?”, zei Trudy. Ze stond tactisch opgesteld bij de deur van haar kamer op de tweede verdieping, vlak naast het trappenhuis. Sinds een paar maanden was zij bij ons op school onze afdelingsleider of, zoals ze het zelf vaak noemde, mijn direct leidinggevende, een aparte term die me deed terugdenken aan mijn sergeant in het leger, veertig jaar geleden. Ook haar gedrag leek op dat van hem. Zij had geen onderwijservaring, maar was MEM, een Master of Educational Management. Dat is een opleiding voor mensen voor wie een gewone studie vaak te moeilijk is. Je leert in die opleiding om je empathische gevoelens, indien aanwezig, te onderdrukken en om niet met onder jou geplaatste intellectuelen in discussie te gaan, maar hen dienstbevelen te geven: “Jij doet dat, omdat ik jou dat zeg!” Laatst gaf ze me het bevel om haar over alles wat ik deed een mail te sturen.

Na een heerlijke vrijpartij met mijn liefste stuurde ik haar daarom de volgende morgen een mail met daarin de Bijbelse formulering: “Ik heb vannacht mijn vrouw bekend.” Dat viel niet echt in goede aarde. “Waarover?” zei ik, licht geïrriteerd over haar keuzemoment. Het was al vijf uur, de school was uitgestorven. Ik wilde naar huis na een dag hard werken. “Oh, er is iets met Jolanda. Ik hoorde van haar vader dat jij zegt dat zijn dochter gefraudeerd heeft bij een computertoets en zij ontkent dat.” “Nou, dat zit iets anders. Jolanda heeft die toets gemaakt, een 4,3 gescoord en heeft toen nogmaals ingelogd. Het computerprogramma geeft na het afsluiten van de toets het cijfer en laat ook de door de leerling gemaakte fouten zien. Van die kennis heeft zij gebruik gemaakt en daardoor in haar tweede poging beter gescoord.” “Maar Jolanda beweert dat het programma vastliep en dat ze daarom toen maar opnieuw heeft ingelogd.” “Dat klopt niet, je kunt in de logfile duidelijk zien dat ze alle vragen in haar eerste poging heeft gemaakt. Ze heeft trouwens ook helemaal niet gemeld bij de surveillant dat het programma vastliep.” “Dus jij zegt dat ze liegt?” “Ja, ik kan geen andere conclusie trekken.” “Hè, wat doe je nu weer moeilijk en spitsvondig. Altijd in de contramene. Jij mag Jolanda haar gedrag niet als fraude aanrekenen, dat is een bevel en dat heb je maar op te volgen!” Ineens kreeg ik een rood waas voor mijn ogen. Dat mens, dat te stom was om er een fatsoenlijke discussie mee te kunnen voeren, dacht dat ze mij kon koeioneren, zoals een sergeant dat doet met een soldaat. Dit was nu de zoveelste keer. Ik pakte haar bij de strot, sleurde haar naar het trappenhuis en duwde haar over de balustrade. Met een doffe knal viel ze op de stenen vloer op de

begane grond. Klaas, de conciërge, de enige andere die nog op school was om deze tijd, kwam aanrennen en boog zich over het levenloze lichaam. Hij keek omhoog en zag mij staan. Uit zijn blik sprak een mengeling van afgrijzen en begrip.

Badend in het zweet schrik ik wakker. Wat een vreselijke droom! Waar komt die vandaan? Hoe kunnen dergelijke ideeën in mijn onderbewustzijn zijn terechtgekomen? En ik was meer dan veertig jaar geleden nog wel zo enthousiast begonnen. Wat was er in de loop van de jaren gebeurd dat deze droom kon verklaren? Daar ga ik in het vervolg van het verhaal op in.

Op weg naar het leraarschap

Voor het begin van mijn universitaire studie na de hbs, een vroegere middelbare schoolvorm die vergelijkbaar is met het hedendaagse atheneum, was ik, toen zeventien jaar oud, nog erg zoekend. Na lang nadenken besloot ik uiteindelijk om geen sociologie, maar biologie te gaan doen. Ik weet eigenlijk niet meer zo goed waarom. Op school had ik niet zo'n erg inspirerende leraar voor dat vak. We deden bijvoorbeeld nooit proefjes, de enige echt leuke lessen van deze overigens heel aardige man waren zijn lessen over fossiele dieren. De eerste twee jaar van mijn studie biologie in Groningen moest ik hard vechten tegen de aandring om ermee te stoppen. Het snijden in vieze, naar formaline stinkende dieren stond me tegen. En nog erger was dat de resultaten van al dat gehak daarna ook nog eens getekend moesten worden. Ik genoot veel meer van de vrijheid om ongehinderd door de practicumzalen te kunnen lopen en met mijn medestudenten te praten. Op school mocht dat nooit. De enige reden dat ik doorzette was dat ik er altijd een enorme hekel aan heb gehad om op te geven. Pas in het derde studiejaar, toen ik meer zelf mijn onderwerpen kon kiezen, begon ik het leuk te vinden. Anders dan voor tekenen had ik wel aanleg voor het uitvoeren van operaties aan dieren, iets dat me een kick gaf. Ik herinner me dat een paar meisjes, die de rillingen kregen van operaties, mijn hulp vroegen als er weer eens een muisje moest worden 'geholpen'. Bovendien raakte ik in diezelfde periode veel van mijn voortdurend gevoelde onrust kwijt, toen ik als een blok viel voor een prachtig meisje op een avond met een rockband in de grote zaal van een studentensociëteit. Ik was al vaak verliefd geweest, maar dat duurde nooit langer dan een paar weken. Maar toen ik haar zag, had ik een veel sterker gevoel van verrukking dan ooit tevoren. Haar prachtige blauwe ogen, mooie figuur en wat ondeugende glimlach betoverden mij, naast haar gevoel voor humor en haar ondernemende karakter. Eigenlijk is dat altijd zo gebleven, tot ik haar zevenenveertig jaar later moest loslaten na een korte maar hevige ziekte. Een week na onze eerste ontmoeting trok ik bij haar in. Zij studeerde Nederlands en moest thuis veel tijd besteden aan het lezen van allerlei literaire werken. Om haar niet af te leiden, ging ik maar flink aan de slag met het schrijven van verslagen voor mijn cursus biochemie, die met hoge cijfers beoordeeld werden. Mijn studie liep ineens als een trein en dat is tot het eind zo gebleven. Een paar maanden later kwam ik terug van een reis met drie vrienden naar Iran, Afghanistan, India en Nepal. Uit mijn rugzak

haalde ik een kleurige jurk tevoorschijn die ik in de Afghaanse hoofdstad Kabul had gekocht en vroeg of ze in die jurk met me wilde trouwen. Haar antwoord zal ik nooit vergeten: "Ja graag, maar dan wil ik wel meteen een kind van je." In die tijd, in de jaren zeventig, was alles vrij. Er werd gerookt, gedronken, drugs waren in, evenals de vrije liefde en ongehuwd samenwonen. Wat dat betreft heb ik een 'saai leven' geleid. Drugs vond ik niks en vrije liefde ook niet. In alle jaren die volgden werd je in dat opzicht best op de proef gesteld. Zowel later op school als op allerlei feestjes en conferenties waren er regelmatig allerlei dames die interesse toonden, maar ik vond mijn eigen schat altijd veel mooier en leuker en ging niet in op die avances. Zelfs nu ze al een paar jaar dood is, houd ik nog altijd van haar. Het is een troostrijke gedachte dat wij allebei geloven dat we elkaar later terugzien in het hiernamaals: Vita mutatur, non tollitur (Het leven eindigt niet, maar gaat door). Mijn vrouw maakte daar zelfs vlak voor haar dood nog een grapje over. Toen ik vroeg of ze me daarboven in de drukte van de hemel wel kon vinden als ik daar aankwam, antwoordde ze: "Geen probleem, die luide stem van jou hoor ik altijd boven alles uit." En ze vroeg me om veel mooie verhalen voor haar mee naar boven te brengen. Ze moest altijd lachen om mijn invallen. Hoewel ze als doopsgezinde dame liever geen onwaarheden sprak, maakte ze daarop altijd een uitzondering als ik weer eens een mooi verhaal opdiste en mijn vrienden haar vroegen of het echt waar was wat ik vertelde. Met een stalen gezicht bevestigde ze dat altijd, met een ontroerende loyaliteit. Later in bed zei ze dan vaak nog wel even dat ik wel een enorme fantasie had.

Sinds ik haar ontmoette, liep mijn studie dus prima. Ik deed allerlei onderzoeken. Zo werkte ik bijvoorbeeld aan biologische modellen over de ontwikkeling van een epidemie in een populatie muizen op toen nog heel primitieve computers. Ik maakte dan in een fraai landhuis dat toen door de biologieafdeling werd gebruikt, een modelprogramma op ponskaarten. Dan fietste ik vervolgens met die kaarten naar een computercentrum zo'n vijf kilometer verderop. De volgende dag kreeg ik daar dan een heel pak papier met door de computer uitgevoerde berekeningen, als alles goed ging tenminste. Soms, als je per ongeluk een puntkomma in plaats van een dubbele punt had getypt, liep je programma vast. Als je dan je werk kwam halen, zei de operator: "Je hebt een dump, die moet er eerst uit voor je verder kunt." Ook deed ik een tijd veldwerk op Schiermonnikoog aan een epidemie bij konijnen. Er waren aanwijzingen dat sommige konijnen mogelijk immuniteit opbouwden tegen het tot dan toe voor hen altijd dodelijke myxomatosevirus.